

Krajevna skupnost – temelj samoupravljanja v komuni

Razumeti pa moramo, da krajevna skupnost, kakršno želimo imeti, ni nekakšna formula, ki bi jo bilo mogoče uresničevati že danes ali jutri z nekakšnimi paragrafi in ustreznimi materialnimi sredstvi. Graditev take skupnosti pomeni proces, ki je neposredno povezan s celotnim razvojem materialnega temelja naše družbe, predvsem pa z večanjem produktivnosti družbenega dela. Kolikor produktivnejše bo družbeno delo pri nas in se bo na tej podlagi večal individualni in družbeni standard, toliko bolj se bo krepil tudi materialni temelj krajevnih skupnosti.

Vsi vemo, da se socializem ne more uspešno razvijati samo na podlagi usmerjanja iz centra – čeprav je tudi to potrebno – marveč se mora razvijati na podlagi iniciative in interesa človeka v njegovem delu in v vsakdanjem življenju. Zato je krajevna skupnost eden izmed zelo pomembnih elementov, da se povezuje aktivnost posameznika in delovnih kolektivov z vsem sistemom družbenega samoupravljanja.

V tej zvezi bi opozoril tudi na nekatere tendence in pojave tehnokratizma, ki povzročajo omahovanja in dvome o družbenem smislu krajevnih skupnosti. Pri nas se namreč tu in tam pojavljajo naziranja in »teorije« o tem, da postaja vse tisto, kar se postavlja kot naloga krajevnih skupnosti, danes anahronizem, ker baje postaja organiziranje vseh vrst servisov in raznih podobnih služb za potrebe družine in gospodinjstva v sodobnem življenju, naloga velikih delovnih organizacij, ki lahko uporabljajo moderno tehniko in tehnologijo, da pa je nesmiselno urejati vsakdanje probleme občanov v ozkih okvirih krajevnih skupnosti. V tej zvezi se zelo enostransko razlagajo in uporabljajo tudi teorije, da so majhni servisi neekonomični in podobno.

Vendar življenjska praksa take tehnokratske koncepte pobija. Znano je, da imajo tudi v najbolj razvitih deželah in mestih, poleg velikih organizacij za storitve gospodinjstvom, najmodernejših velikih pralnic ipd., tako rekoč v vsaki ulici ali bloku majhne pralnice z običajnimi pralnimi stroji, s katerimi zadovoljujejo največji del potreb občanov na tem področju. Takih primerov je veliko.

● Človeški odnosi v velikih mestih

Dehumanizacija človeških odnosov v velikih mestih po mojem mnenju ni toliko produkt velikega mesta samega po sebi, kolikor posledica določenih odnosov sploh. Mislim, da imamo tudi pri nas take pojave, ker so tudi pri nas ljudje obremenjeni s pritiskom ideolo-

škega in psihičnega vpliva sodobne privatizacije potrošniške družbe.

Rekel bi, da je celo v konceptih našega sodobnega urbanizma čutiti vplive takega zaostajanja družbenih odnosov. Gradimo moderna stanovanjska naselja z veliko sonca in zelenja, z otroškimi igrišči, s klopami za počitek itd. Vendar se kljub temu človek kot osebek zapira v svoje stanovanje in ljudje izgubljajo medsebojno zvezo. Eden izmed vzrokov je tudi to, da jih že sama urbanistična koncepcija sili v osamljenost. Toda najpomembnejši razlog za to je dejstvo, da ljudje še ne morejo neposredno vplivati na možnosti in sredstva svojega življenja in dela v prostoru, v katerem živijo, do tega pa prihaja med drugim tudi zaradi še premalo razvitih socialističnih samoupravnih družbenih odnosov.

S tem ne kritiziram sodobne urbanistične koncepcije – kajti za to tudi nisem kvalificiran – čeprav je očitno odsev tega, da človek v nekem smislu nima možnosti, da bi neposredno vplival na pogoje svojega življenja in dela, s tem pa tudi na ločevanje ljudi med seboj. Zato mestnih mikroorganizmov v urbanističnem smislu med seboj ne moremo obravnavati samo s stališča urejanja zadev, marveč tudi s stališča urejanja odnosov med ljudmi. Potemtakem je nujno potrebno, da tudi sami ljudje z neposredno akcijo vplivajo na te procese, in to predvsem z razvojem družbenih odnosov na tem področju na podlagi socialističnega samoupravljanja. To je, o tem sem prepričan, najboljša pot, da se uredi problem dehumanizacije človeških odnosov, ki se izraža v velikih urbanih naseljih.

● Vprašanja financiranja krajevnih skupnosti

V razpravi so poudarili tudi problem financiranja krajevnih skupnosti. Nekateri glede tega pripisujejo poglavitni pomen in vlogo osebnim sredstvom občanov. Drugi spet menijo, da morajo biti osebna sredstva občanov samo dopolnilni vir za financiranje dejavno-

sti krajevnih skupnosti. Meni se zdi, da glede tega ne bi bilo treba določati, kaj je poglavitno in kaj dopolnilno. Enkrat bo en vir sredstev poglaviten drugič pa drugi, pač glede na naloge, ki se rešujejo. Po mojem mnenju je pri tem glavno, kakšen odnos bodo imeli zainteresirani ljudje in družbeni faktorji do krajevne skupnosti, kakšne naloge jim bodo v danem trenutku zaupane, in kakšen bo dogovor med zainteresiranimi o financiranju skupnih nalog.

V tem pogledu so pravzaprav trije poglavitni faktorji in nosilci akcij v krajevnih skupnostih: prvič, sami občani oziroma delovni človek in njegov osebni dohodek; drugič, delovne organizacije in njihova skrb za svoje člane in njihove družine, kakor tudi za interese skupnosti; in naposled občina in pomoč občinskega proračuna pri reševanju problemov občanov in delovnih organizacij, to je življenja in dela delovnih ljudi in občanov. Mislim, da je pri tem bistveno povezovati in koordinirati akcije in sredstva vseh teh faktorjev glede na konkretne naloge. Katera sredstva pa bodo v danem trenutku poglavitna in katera dopolnilna, pa je treba urejati glede na konkretne programe in naloge krajevne skupnosti. Pri tem pa si je vsekakor treba prizadevati, da se v proračunu komune ne bodo centralizirala sredstva, s katerimi bi lahko uspešneje razpolagale krajevne skupnosti...

Pri financiranju krajevnih skupnosti bi bilo treba upoštevati še en vidik. Po mojem mnenju menim, da bi moral biti način financiranja krajevnih skupnosti drugačen, kakor pa financiranje proračunske porabe komun. Predvsem mora biti namenski, pač po značaju nalog, ki naj jih krajevna skupnost opravlja. Če bi se odločili, da bi se viri dohodkov krajevnih skupnosti določali na proračunski način, bi se utegnili zgoditi, da bi se v krajevnih skupnostih – na škodo resnične vsebine njihovega dela – začela oblikovati administracija, ki bi resno obremenila krajevne skupnosti in s tem zadržala njihov razvoj. Mislim, da morata biti aktivnost in financiranje nalog krajevne skupnosti predvsem odraz direktno izraženih potreb in interesov občanov in delovnih organizacij.

Zato bi delu krajevnih skupnosti bolj ustrezale sekcije, komisije in zbori za posamezne sektorje dejavnosti, pa

B. Jakac: Edvard Kardelj

tudi druge oblike prostovoljnega angažiranja samih občanov, ki bi krajevnim skupnostim lahko dali na razpolago tudi svojo strokovno pomoč, kakor pa oblikovanje kakšne samostojne administracije na podlagi proračuna, ki bi bila za krajevne skupnosti zelo draga.

Vpliv krajevnih skupnosti na trgovino

V diskusiji smo prav tako načeli vprašanje vpliva krajevna skupnost na trgovino. Mislim, da je pri nas vsekakor problem prešibkega vpliva potrošnikov na trgovino. Toda, kadar govorimo o vplivu potrošnikov na trgovino, s tem ne razumem političnega pritiska ali kakšnih administrativnih kompetenc potrošnikov, ki bi omejevale zdravo poslovanje trgovinskih organizacij. V mislih imam predvsem dejstvo, da potrošnik kot eden izmed pomembnih faktorjev v ekonomskih odnosih na področju trgovine, še zmeraj premalo prihaja do izraza s svojim vplivom na razvoj trgovine.

Pred leti smo veliko razpravljali o teh problemih, in takrat so sprožili najrazličnejše pobude in predloge, kot na primer udeležbo potrošnikov pri dobičku trgovinskih delovnih organizacij ipd; doslej pa smo od tega prav malo uresničili. Razlog za to, da v tej smeri nismo dosegli pomembnejših uspehov, so predvsem neustrezno postavljeni ekonomski odnosi v trgovini sami. Zdi se mi, da je ravno tu eden od razlogov, da trgovina pogosto bolj stremi k visokim cenam z majhnim prometom blaga, kakor k velikemu prometu z nižjimi cenami. In v tem je po mojem mnenju, vzrok, da trgovini, takšni, kakršna je danes, ni do tega, da bi razvila kakšen drug odnos do potrošnikov razen kot razdeljevalka blaga po ustreznem omrežju.

Sožitje skupnosti krajanov

● Trgovina in potrošniški sveti

Odnos med krajanom in trgovino se je, vsaj v minulem letu, pokazal kot zelo pomemben. Leto, v katerem so se zaostriji gospodarski pogoji in se je tržišče znašlo sredi pomanjkanja določenih proizvodov, je bilo leto priložnosti za uveljavljanje dela potrošniških svetov. Kako so to priložnost izkoristili v KS Stari Vodmat?

»Potrošniški svet je bil v preteklem letu zelo delaven, toda glede na možnosti neučinkovit,« pravi predsednik krajevne konference SZDL, Denis Žust. »Potrošniški svet namreč ni mogel vplivati na založenost trgovine z izdelki, ki jih ni bilo mogoče dobiti. Toda v sodelovanju s trgovino je le dosegel, da je, denimo, prodaja praška potekala tako, da so ga lahko kupili tudi tisti, ki so bili v službah, ko je prispel v trgovino. Tako je vsaj delno omilil pomanjkanje s tem proizvodom. Svet je med drugim vplival tudi na izboljšanje gostinskih storitev in na boljše poslovanje gostinske organizacije v KS. Ob tem pa je skupaj s predstavnikoma trgovine spregovoril o možnostih razširitve, pred desetimi leti zgrajene, samopostrežne trgovine.«

● Z igrišči in parki proti osamljenosti

Gradnja velikih betonskih sosesk je marsikje pripeljala do osamljenosti prebivalcev, ki se vse bolj zapirajo med štiri stene in postajajo tako vse bolj odtujeni zunanjemu svetu in dogajanju. Poleg hišnih svetov, ki bi lahko tu največ storili,

narede pa odločno premalo, bi morala najti zadovoljivo rešitev prav krajevna skupnost.

»Z ureditvijo zelenih površin in igrišč smo dosegli, da se krajan bolj pozna, da se družijo med seboj,« je dejal Boris Fišer, tajnik KS Stari Vodmat. »Povedati pa moram, da pri nas nimamo toliko težav z bloki, ki imajo veliko stanovanjskih enot. V 32 hišnih svetih je združeno 907 gospodinjstev, medtem ko je 239 gospodinjstev v 21 hišah. Največji blok ima 105 stanovanjskih enot, potem pa imamo do 50 stanovanj le še v treh hišnih svetih. Vprašanja dehumanizacije odnosov v naši KS zatorej niso tako občutni.«

V naši krajevni skupnosti deluje Društvo upokojencev, Zveza borcev, Zveza rezervnih vojaških starešin, ki ob krajevnem odboru Rdečega križa organizira dokaj redno izlete za starejše krajanke, zato pravzaprav ne moremo govoriti o kaki osamljenosti in odtujenosti starejših ljudi. »Naj pripomnim še to,« je pogovor povzel predsednik KK SZDL Denis Žust, »da se v redkokateri krajevni skupnosti ljudje poznajo tako dobro med seboj. Predvsem krajan Starega Vodmata so neverjetno močno navezani na svojo krajevno skupnost. Poleti se jih na igriščih zbere tudi po 200, pozimi pa imajo v telovadnici organizirano redno vadbo in tudi tam udeležba presega 50 krajanov.«

Sicer pa je v krajevni skupnosti 2914 prebivalcev starejših od 15 let, pri tem pa je v organizacijah združenega dela v KS zaposleno 8050 delavcev. V delo samou-

pravnih organov in organizacij ter v delegacije je zajeto 253 krajanov.

»Za še boljšo vez med krajanom pa poskrbimo z vsakoletnimi prireditvami na prostem, kjer se krajan zabavajo do zgodnjih jutranjih ur,« je dejal Boris Fišer.

● Servisi na domačem pragu

V krajevni skupnosti naj bi ne pogrešali prepotrebni servisov.

»Zato je nadvse potrebno zagotoviti najosnovnejše storitve drobnega gospodarstva. Krajevna skupnost je že dala, glede na želje samih krajanov, pobudo za organizacijo posameznih storitev. KS Stari Vodmat je daleč od strogega središča Centra, zato nekatere obrtne dejavnosti resnično potrebujemo. To bo postajalo vse bolj aktualno z večjo gostoto naselitve,« meni predsednik KK SZDL Denis Žust.

● Aktivnost hišnih svetov

Čeprav pravimo, da je krajevna skupnost osnovna samoupravljalna celica delovnih ljudi v okolju kjer žive, pa bi lahko nekaj podobnega trdili tudi za hišne svete. Koliko so v KS Stari Vodmat dosegli na področju povezave hišnih svetov in krajevne skupnosti?

»Vsa vprašanja ki se tičejo stanovanjske problematike, smo vselej želeli najprej reševati v hišnih svetih,« pravi Denis Žust. »Seveda pa smo s temi problemi prek delegatov hišnih svetov seznanjali tudi krajevno skupnost. Menim, da smo s takšnim načinom dela dosegli še večjo kakovost dela krajevne skupnosti. Pri

vsakoletnih jesenskih in spomladanskih očiščevalnih akcijah sodelujejo vsi hišni sveti pa tudi krajan, kar pomeni, da jim ni vseeno v kakšnem okolju žive!«

»Nadvse pomembno pa je, da smo po hišnih svetih ustanovili aktivne zveze komunistov, drugje pa ulične odbore, kar je pripeljalo do še zavzetejšega dela. Nekateri hišni sveti so svojo delavnost potrdili tudi v akciji »Nič nas ne sme presenetiti«. Postali so nepogrešljivi v delu krajevne skupnosti. Drugače pa tudi biti ne more,« je prepričan Boris Fišer.

● Delo mladine je zanimivo

Nemalokje se v krajevnih skupnostih srečujejo s kadrovskimi težavami. Mnogi celo trde, da so mladi nezainteresirani za delo v KS, drugje spet trde, da so odrinjeni od tega dela. Če je temu tako, tedaj lahko ustavni kategoriji »zbori volilcev« in »zbori krajanov« grobo splošimo, saj v prvi niso zajeti mladi do 18. leta.

»Delo mladinske organizacije v naši krajevni skupnosti je zanimivo tako po obliki kot vsebini. Predvsem menim, da je na vseh področjih dela tolikšen odziv prav zato ker se mladinci ne ukvarjajo le s formalnimi zadevami, ampak sloni njihovo delo na akcijah, rednih in priložnostnih. Mladi se zbirajo v Klubu družbenih organizacij. Mnogi pravijo, da so za današnjo »mestno« mladino zanimive le gostilne pa točilnice in disko klubi. Sam menim, da temu ni tako. Mladim je potrebno nuditi minimalne pogoje, nato pa sami s svojim delom najdejo oblike in vsebino, ki jih družijo,« je na koncu dejal Denis Žust, predsednik krajevne konference SZDL v krajevni skupnosti Stari Vodmat.

IZTOK LIPOVŠEK